

Sygn. akt III CZP 22/12

UCHWAŁA

Dnia 6 czerwca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Pietrzykowski (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner (sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku K. sp. z o.o. w K.

o wpis zmian,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 6 czerwca 2012 r.,

zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy

postanowieniem z dnia 10 lutego 2012 r.,

"Czy w przypadku zbycia części udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością podstawą do dokonania wpisu do rejestru przedsiębiorców wspólników posiadających co najmniej 10 % kapitału zakładowego (art. 38 pkt 8c ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym) jest nowa lista wspólników (art. 188 § 3 k.s.h.) czy też umowa zbycia udziałów (art. 180 k.s.h.)?"

podjął uchwałę:

W postępowaniu o wpis w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego danych wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, posiadających samodzielnie lub łącznie z innymi co najmniej 10% kapitału zakładowego (art. 38 pkt 8 lit. c ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym, (jedn. tekst Dz.U. z 2007 r. Nr 168, poz. 1184 ze zm.), sąd rejestrowy może żądać przedstawienia umowy, na podstawie której nastąpiło przeniesienie w tej spółce udziału lub jego części (art. 180 k.s.h.).

Uzasadnienie

Wnioskodawca K. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w K. wniosła o wpis zmian w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, między innymi zmian w składzie osobowym wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym. Spotkało się to z odmówieniem wpisu postanowieniem referendarza sądowego, które zostało utrzymane w mocy postanowieniem z dnia 17 października 2011 r. Sądu Rejonowego. Przyczyną oddalenia wniosku było niezłożenie przez wnioskodawcę, mimo wezwania, umów sprzedaży udziałów, uzasadniających zmiany w dotychczasowym składzie wspólników. Zdaniem Sądu podstawę dokonania żądanego wpisu na gruncie art. 180 i art. 188 § 3 k.s.h. oraz art. 23 ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (jedn. tekst Dz.U. z 2007 r., Nr 168, poz. 1186 ze zm., dalej jako ustawa o KRS) stanowią umowy zbycia udziałów w spółce, zawarte w formie pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi, a nie lista wspólników, którą dołączył wnioskodawca do wniosku o wpis.

W toku rozpoznawania apelacji wnioskodawcy przez Sąd Okręgowy nasunęło się zagadnienie prawne sformułowane na wstępie, przedstawione do

rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu w trybie art. 390 § 1 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego, ponieważ lista wspólników jest dokumentem prywatnym, wyklucza co do zasady możliwość dokonania na jej podstawie wpisu w rejestrze przedsiębiorców danych, wskazanych w art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS. Żądania wpisu w rejestrze przedsiębiorców zmiany danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym, opierające się na tym dokumencie, który nie jest dowodem wystąpienia rzeczywistego stanu rzeczy, w każdym przypadku stwarza - zdaniem Sądu - uzasadnione wątpliwości, co do zgodności danych wynikających z jego treści z tym stanem. W konsekwencji, ze względu na treść art. 23 ust. 2 ustawy o KRS, sąd rejestrowy, rozpoznający wniosek o wpis w rejestrze przedsiębiorców zmiany danych wspólników, z powołaniem się wnioskodawcy na dołączoną listę wspólników zawsze jest zobowiązany do badania zgodności z rzeczywistym stanem, wynikających z tego dokumentu danych, dotyczących składu osobowego wspólników i stopnia ich udziału w kapitale zakładowym. W opinii Sądu, określony w art. 23 ustawy o KRS zakres kognicji nie ogranicza sądu rejestrowego wyłącznie do podejmowania czynności o charakterze czysto ewidencyjnym, sprowadzających się do wprowadzania do rejestru przedsiębiorców danych wynikających z przedstawionych przez wnioskodawcę dokumentów, lecz przyznaje mu również uprawnienie do zbadania podstaw wpisu i orzeczenia, czy występują podstawy do dokonania żądanego wpisu zmian składu osobowego spółki, w tym także ważności czynności prawnej, z której wynikają zmiany w składzie osobowym spółki. Wskazane okoliczności przemawiają, w ostrożnie sformułowanej końcowej ocenie Sądu Okręgowego za przyjęciem stanowiska, że w sprawie rejestrowej lista wspólników nie stanowi podstawy do dokonania wpisu zmiany składu osobowego wspólników w spółce z o.o., a podstawę taką mogą stanowić jedynie przedłożone umowy zbycia udziałów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozstrzygnięcie przedstawionego zagadnienia prawnego zależy od określenia zakresu obowiązków, jakie przypisał ustawodawca sądowi rejestrowemu, w związku z dokonywaniem wpisu zmian danych dotyczących spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru

Sądowego, w szczególności zmian w składzie wspólników tej spółki, a następnie ustalenie charakteru prawnego listy wspólników, jaką jest zobowiązany dołączyć zarząd spółki do wniosku o dokonanie wpisu zmian w rejestrze. Jak trafnie zauważył Sąd Okręgowy, przedstawiający zagadnienie prawne, problem wpisywania do rejestru określonego ustawowo kręgu wspólników spółki z o.o. i zmian ich dotyczących jest nowością w postępowaniu rejestrowym, gdyż według przepisów Kodeksu handlowego z 1934 r. i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 1 lipca 1934 r. o rejestrze handlowym, kwestia ta nie była uregulowana. Z kolei, w Kodeksie spółek handlowych z 2000 r. zagadnienie wpisu występuje tylko w odniesieniu do jedyne go wspólnika spółki z o.o. i bez wskazania, na jakiej podstawie taki wpis jest dokonywany, jak też nie jest on powiązany z przedłożeniem listy wspólników (art. 166 § 2 i 3, art. 167 § 2, art. 168 i art. 188 § 3 k.s.h.).

Poszerzenie kręgu wspólników spółki z o.o. podlegających wpisaniu do rejestru przedsiębiorców nastąpiło w ustawie o KRS, która w art. 38 pkt 8 lit. c obowiązkiem wpisu objęła również wspólników posiadających samodzielnie lub łącznie z innymi co najmniej 10% kapitału zakładowego. Dodać należy, że obowiązek wpisu, z danymi określonymi w art. 35 ustawy o KRS obejmuje także liczbę posiadanych przez tych wspólników udziałów i łączną ich wysokość. W wypadku nastąpienia zmian dotyczących osób wspólników zarząd spółki ma obowiązek uaktualnić prowadzoną księgę udziałów i złożyć sądowi rejestrowemu nową listę wspólników z wymienieniem liczby i wartości nominalnej udziałów każdego z nich (art. 188 § 1 i 3 k.s.h.). Lista ta albo jest tylko włączana do akt rejestrowych, jako rezultat postępowania rejestrowego o przyjęcie listy wspólników, albo przed włączeniem do akt rejestrowych stanowi dokument w postępowaniu o wpis zmian w rejestrze, jeśli według powołanych przepisów występuje obowiązek ujawnienia tych zmian, jak przypadku wspólników spełniających przesłanki określone w art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS.

Wywołuje to wątpliwości, zgłoszone w pytaniu prawnym, gdyż albo dołączona do wniosku o wpis lista wspólników jest według art. 694⁴ § 1 k.p.c. wystarczającym dokumentem do dokonania wpisu do rejestru przedsiębiorców w KRS, albo podstawą wpisu powinien być dokument, stanowiący o przejściu

udziałów lub udziału z dotychczasowego współnika na inną osobę. Takim dokumentem jest najczęściej umowa zbycia udziałów, o której mowa w art. 180 k.s.h., wymagająca dla swej ważności formy pisemnej z podpisami notarialnie poświadczonymi.

W podniesionej kwestii występują rozbieżności w doktrynie oraz niejednoznaczne stanowisko Sądu Najwyższego, które wynika albo z odmiennego stanu prawnego na gruncie k.h. i k.s.h., albo wskutek nieco innego zagadnienia, które było przedmiotem wcześniejszego rozpoznania. W szczególności za poglądem o braku obowiązku przedstawiania sądowi rejestrowemu umów, na podstawie których nastąpiła zmiana w składzie osobowym współników, a zadowolenia się nową listą współników opowiedział się Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 18 września 1935 r. (C II 951/35, PPH 1936, nr 4, s. 179) oraz w uchwale z dnia 22 września 1993 r. (III CZP 118/93, OSNC 1994, nr 5, poz. 99). Jak wskazał w uchwale z 1993 r. Sąd Najwyższy, zajmujący się sprawą zwykłego zgłoszenia zmian w składzie współników na gruncie przepisów poprzedniego kodeksu (art. 188 § 3 k.h.), sąd rejestrowy może dokonywać kontroli zgodności materialnej, tj. badać zgodność danych wynikających z listy współników ze stanem rzeczywistym (art. 16 § 2 k.h.) w sytuacji, gdy poweźmie w przedmiotowej kwestii wątpliwości co do prawdziwości przedstawionych danych. W konsekwencji Sąd Najwyższy przyjął, że sąd rejestrowy może odmówić przyjęcia do rejestru spółki z o.o. nowej listy współników, jeżeli zgłoszona w tym przedmiocie zmiana opiera się na nieważnej umowie zbycia udziałów. Do tego stanowiska nawiązał Sąd Najwyższy z wyroku z dnia 23 stycznia 2009 r., (III CSK 271/08, Lex nr 527241), stwierdzając już na gruncie Kodeksu spółek handlowych, że sąd rejestrowy może odmówić przyjęcia do rejestru nowej listy współników spółki z o.o. w sytuacji, gdy wskazana w liście zmiana w składzie osobowym współników opiera się na nieważnej umowie zbycia udziałów.

Oceniając przytoczone orzeczenia należy pamiętać, że w sprawie leżącej u podstaw zagadnienia prawnego chodzi o wpisanie zmian w składzie współników spółki z o.o., którzy mają powyżej 10% udziałów w kapitale zakładowym, zatem podlegających obowiązkowemu wpisowi zmian w rejestrze przedsiębiorców w KRS. Orzeczenia Sądu Najwyższego wskazują na przyjęcie szerszych zadań sądu

rejestrowego niż tylko podejmowanie czynności zmierzających do deklaratoryjnego w skutkach ujawnienia w rejestrze danych wskazanych przez wnioskodawcę (działalność ewidencyjna sądu rejestrowego). Zadania te polegają przede wszystkim na dbaniu, aby wpisy dokonywane w rejestrze odpowiadały rzeczywistości. Wiąże się to z zasadą prawdziwości danych wpisanych do rejestru, co jest objęte domniemaniem (art. 17 ust. 1 ustawy o KRS), dlatego kontrola zgodności danych wskazanych we wniosku z rzeczywistym stanem rzeczy, w tym także danych dotyczących wspólników ma doniosłe znaczenie. Potrzeba weryfikacji zgłaszanych danych przez sąd rejestrowy wynika również z zasady jawności, której towarzyszy domniemanie powszechnej znajomości wpisów znajdujących się w rejestrze, o czym stanowią art. 15 i 16 ustawy o KRS (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 marca 1998 r., I CKN 227/97, OSNC 1998, nr 11, poz. 179).

Z art. 23 ust. 1 ustawy o KRS wyłania się obowiązek czuwania sądu rejestrowego, aby w rejestrze umieszczane były wyłącznie dane zgodne z przepisami prawa, a z art. 23 ust. 2 tej ustawy wynika, że dane mają być prawdziwe, a więc odpowiadać stanowi rzeczywistemu. Mimo więc, że rejestr sądowy realizuje przede wszystkim funkcję informacyjną, to sąd rejestrowy pełni rolę aktywną w postępowaniu o wpis zmiany w rejestrze i odpowiednie postanowienie powinien wydać dopiero po upewnieniu się, że dokumenty przedłożone przez zarząd spółki będącej wnioskodawcą pozwalają na dokonanie wpisu.

W doktrynie wystąpiły dwa przeciwstawne poglądy o rodzaju dokumentów, które mogą być żądane przez sąd rejestrowy w razie złożenia w oparciu o przepisy k.s.h. i art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS wniosku o dokonanie zmian w składzie wspólników ze względu na zbycie udziałów w spółce. Zwraca się przy tym uwagę, że art. 23 ustawy o KRS jest wprawdzie wzorowany na art. 16 k.h., ale zwłaszcza po zmianach art. 23 ustawy o KRS dokonanych ustawą z dnia 30 listopada 2000 r. (Dz.U. Nr 114, poz. 1193) uprawnienia sądu rejestrowego do badania wniosku pod względem prawdziwości są ograniczone zakresem wskazanym w zdaniu pierwszym art. 23 ust. 2 ustawy o KRS, poza którym to zakresem sąd bada zgłoszone dane w razie powzięcia uzasadnionych wątpliwości. Inaczej się poza tym przedstawia kwestia dokumentów dołączanych do wniosku o wpis spółki z o.o. do

rejestr, kiedy to dołączenie umowy spółki jest wymagane przepisami (art. 167 § 1 pkt 1 k.s.h.) i jest oczywiste, od dokumentów dołączanych do wniosku o dokonanie zmiany wpisu. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 1991 r. stwierdza się, że wpis do rejestru spółki z o.o. nie może być traktowany wyłącznie jako czynność techniczna, gdyż stanowi materialno-prawną przesłankę powstania osoby prawnej, dlatego sąd rejestrowy bada dołączoną do wniosku umowę spółki pod względem zgodności z prawem jej formy i treści. Nie odnosi się to, zdaniem pierwszej grupy autorów do wpisu zmian w rejestrze, dotyczących zmian w składzie wspólników spółki z o.o., w tym także mających powyżej 10% udziałów w kapitale zakładowym, ponieważ żaden przepis prawa nie nakłada na zarząd spółki obowiązku przedłożenia umowy zbycia udziałów. Jedynie art. 188 § 3 k.s.h. nakazuje przedłożenie sądowi rejestrowemu aktualnej listy wspólników, nie ma natomiast innych przepisów, które zobowiązywałyby wnioskodawcę do dołączania do wniosku o wpis zmiany danych wspólników jakichkolwiek innych dokumentów, w tym przede wszystkim umowy zbycia udziałów.

Zdaniem zwolenników tego poglądu brak wymagania przez przepisy prawa przedstawienia umowy zbycia udziałów wraz z wnioskiem o wpis zmiany danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów powoduje, że czynności kontrolne sądu rejestrowego w odniesieniu do badania zgodności załączonych do niego dokumentów pod względem ich zgodności co do formy i treści z przepisami prawa powinny być ograniczone wyłącznie do załączonej do wniosku listy wspólników. Jedynie w przypadku, gdy do wniosku załączona została umowa zbycia udziałów sąd rejestrowy może w drodze wyjątku zbadać ten dokument pod względem jego zgodności z kryteriami wskazanymi w art. 23 ust. 1 ustawy o KRS. W każdym razie przepis ten wyklucza możliwość powoływania go za podstawę prawną żądania przedłożenia przez wnioskodawcę umowy zbycia udziałów w razie złożenia wniosku o wpis w rejestrze zmiany danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym, jak też nie stwarza on możliwości żądania przedłożenia sądowi rejestrowemu jakichkolwiek dodatkowych dokumentów, poza nową listą wspólników.

Podaje się też dalsze argumenty, w tym charakter deklaratoryjny wpisu w rejestrze danych wspólników, o których mowa w art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS, niedopuszczalność żądania przedłożenia przez wnioskodawcę umowy spółki na podstawie art. 232 k.p.c., jak też możliwość naruszenia poprzez ujawnienie umowy klauzuli poufności, nieraz zastrzeganej w umowach zbycia udziałów.

Według drugiej grupy autorów *de lege lata* sądy rejestrowe są uprawnione do żądania przedstawienia przez wnioskodawcę umowy zbycia udziałów w celu dokonania wpisu w rejestrze przedsiębiorców zmiany danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym. Oparciem dla tego stanowiska są zasady rządzące postępowaniem rejestrowym, w szczególności zasada prawdziwości wpisu (art. 17 ust. 1 ustawy o KRS). Ze względu na główny cel postępowania przed sądem rejestrowym, jakim jest zapewnienie, aby dane ujawniane w rejestrze odpowiadały rzeczywistemu stanowi rzeczy wpis w rejestrze nie powinien być postrzegany jako uprawdopodobnienie istnienia okoliczności w nim ujawnionych, ale powinien dawać gwarancję, iż dane wynikające z jego treści odpowiadają rzeczywistości, a więc są prawdziwe. To umożliwia, zdaniem zwolenników tego zapatrywania żądanie przedłożenia umowy zbycia udziałów w celu dokonania wpisu w rejestrze przedsiębiorców danych wspólników o których mowa w art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS. Podstawy prawnej takiego żądania upatrywać należy w ich ocenie w brzmieniu art. 23 ust. 2 ustawy o KRS, przyznającym sądowi rejestrowemu uprawnienie w zakresie badania zgodności treści wniosku o wpis z rzeczywistym stanem rzeczy w sytuacji, gdy w przedmiotowej kwestii poweźmie uzasadnione wątpliwości.

Niedołączenie umowy zbycia udziałów do wniosku o wpis zmiany danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym uniemożliwia sądowi rejestrowemu stwierdzenie, czy umowa zbycia udziałów, na której wnioskodawca opiera swoje żądanie jest ważna, a nawet to, czy takie zdarzenie, jak zbycie udziałów miało miejsce. Biorąc pod uwagę cel systemu rejestracji przedsiębiorców ujawniający się w dążeniu do zapewnienia bezpieczeństwa i pewności obrotu, samo niedołączenie do wniosku o wpis umowy zbycia udziałów może być uznane za uzasadnioną wątpliwość co do zgodności z rzeczywistością.

Dodatkowe argumenty płyną dla tej koncepcji z art. 167 k.s.h., dotyczącego obowiązku przedłożenia przy pierwszym wpisie spółki z o.o. do rejestru umowy spółki, a także z art. 187 i art. 188 k.s.h. Przepisy te stanowią potwierdzenie konieczności wykazania istnienia materialnej podstawy ujawnienia w rejestrze przedsiębiorców danych wspólników, pomimo przedłożenia na podstawie art. 188 § 3 k.s.h. listy wspólników. Podnoszone jest także, że interpretacja wykluczająca możliwość żądania przez sąd rejestrowy przedłożenia umowy zbycia udziałów w sprawach o wpis danych wspólników, o których mowa w art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS w swojej istocie prowadzi do sytuacji, w której to kontrolę stosownej umowy będzie mogła przeprowadzić spółka (kontrola na etapie dokonania wpisu w księdze udziałów nowych wspólników), a nie będzie mógł przeprowadzić sąd rejestrowy.

Podstawę procesową żądania przedłożenia umowy ma stanowić także art. 248 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., przy czym pewną modyfikację niniejszego poglądu stanowi twierdzenie, że wątpliwości, o jakich mowa w art. 23 ust. 2 ustawy o KRS sąd rejestrowy winien powziąć w odniesieniu do konkretnego stanu faktycznego, a nie jak niekiedy postuluje się w doktrynie, wyprowadzać je z natury dokumentu przedstawionego jako podstawa wpisu przez wspólnika. Jednakże lista wspólników sama w sobie stanowi jedynie odzwierciedlenie technicznej czynności zarządu, jaką jest wpisanie w księdze udziałów danych nowego wspólnika na podstawie przedłożonego przez niego dowodu przejścia udziałów, dlatego sama nie stanowi wystarczającej podstawy prawnej dokonania stosownego wpisu w rejestrze. Taką podstawę może natomiast stanowić umowa sprzedaży udziałów lub umowa darowizny udziałów i jej okazanie ma związek z osiągnięciem celu rejestru, jakim jest zapewnienie bezpieczeństwa i pewności obrotu. Jest więc uzasadnione wykluczenie listy wspólników, jako możliwej podstawy wpisu w rejestrze danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym. Dokument ten nie daje bowiem gwarancji, iż wynikające z jego treści dane odpowiadają rzeczywistości. Zarazem, oparcie żądania zmiany danych wymienionych wspólników na załączonej do wniosku o wpis liście wspólników, uniemożliwia sądowi rejestrowemu kontrolę zgodności z przepisami czynności

prawnej stanowiącej materialny substrat wpisu stosownych danych w rejestrze przedsiębiorców.

Oprócz przeciwstawnych poglądów w przedmiotowej sprawie pojawiły się również propozycje kompromisowe, jak ta, aby sądy rejestrowe korzystały z uprawnienia wynikającego z art. 111 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (jedn. tekst Dz.U. z 2008 r. Nr 189, poz. 1158 ze zm.) w postaci żądania udzielenia przez notariusza pisemnej informacji o złożeniu w jego obecności podpisów pod umową zbycia udziałów (zgodnie z art. 180 k.s.h.). Inna propozycja zmierza do tego, aby przy określaniu, jakie dokumenty powinny być przedkładane przez spółkę w związku z realizacją obowiązku ujawnienia w rejestrze przedsiębiorców danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym uwzględniać art. 187 § 1 i art. 188 k.s.h. w ten sposób, że zawiadomienie spółki o przejściu praw udziałowych byłoby możliwe na podstawie każdego dokumentu wskazującego na przejście tych praw na inny podmiot, a nie tylko na podstawie umowy spółki. Wynika to z tego, że w myśl art. 187 § 1 k.s.h. nie jest zamknięty katalog dowodów wystąpienia zdarzenia powodującego przejście udziałów na inną osobę, więc może to być każdy dokument, który zarząd uzna za wiarygodny, jako dowód takiego zdarzenia. Przepis ten do skutecznego poinformowania spółki o przejściu udziałów na inną osobę wymaga jedynie przedstawienia spółce stosowanego dokumentu, a nie oddania go (złożenia) w celu dysponowania nim w toku postępowania rejestrowego. Skuteczne zawiadomienie spółki o zmianie w składzie osobowym wspólników w świetle obowiązujących przepisów może więc polegać, ze względu na tajemnicę handlową na udostępnieniu nie całej umowy zbycia udziałów, a tylko tych jej postanowień, które wprost wskazują na przeniesienie praw udziałowych.

Przedstawione poglądy doktryny nie tyle dotyczą istoty dokumentu, który ma decydować o skuteczności wniosku o wpis zmian w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego, ile koncentrują się na ocenie wiarygodności i mocy dowodowej dokumentów przedkładanych przez zarząd spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wraz z wnioskiem o wpis. Ocena ta nie może być jednak dokonana, jak tego oczekuje Sąd Okręgowy *in abstracto*, przez rozstrzygnięcie, który z dokumentów wskazanych w sentencji postanowienia z dnia 10 lutego

2012 r. (lista wspólników lub umowa zbycia udziałów) może stanowić podstawę wpisu w rejestrze tych danych, o których mowa w art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS, lecz może być dokonana wyłącznie *in casu* przez sąd rejestrowy orzekający w danej sprawie. Dokument załączony do wniosku o wpis w rejestrze przedsiębiorców zmiany danych wspólników posiadających więcej niż 10% kapitału zakładowego, niezależnie od tego, czy to jest lista wspólników, czy umowa zbycia udziałów, stanowi wskazany przez spółkę - wnioskodawcę dowód wystąpienia zdarzenia prawnego, którego skutkiem jest zmiana w składzie osobowym wspólników i w stopniu ich uczestniczenia w kapitale zakładowym spółki z o.o. Dowód ten podlega swobodnej ocenie przez sąd orzekający z punktu widzenia jego wiarygodności i mocy dowodowej (art. 233 § 1 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Podstawowe znaczenie ma to, że *de lege lata* nie ma przepisu prawa, z wyjątkiem art. 694⁴ k.p.c., odnoszącego się do obowiązku przedkładania sądowi rejestrowemu dokumentów mających stanowić podstawę wpisu w rejestrze w oryginałach lub poświadczonych urzędowo odpisach i wyciągach, który by wprowadzał ograniczenia dowodowe w sprawach z wniosku o wpis w rejestrze przedsiębiorców danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym; w szczególności nie ma wyłączenia możliwości oparcia stosownego żądania na podstawie listy wspólników, o której stanowi art. 188 § 3 k.s.h. Nie występują również szczególne wymagania formalne, poza obowiązkiem złożenia wniosku na urzędowym formularzu (art. 19 ust. 2 ustawy o KRS), dotyczące wniosku o zmianę wpisu, w tym przede wszystkim odnośnie do obowiązku załączenia odpowiednich dokumentów, jak to ma miejsce w wypadku wniosku o zgłoszeniu spółki do rejestru (art. 167 k.s.h.). Prowadzi to do takiego rezultatu, że wnioskodawca, zobowiązany wykazać wystąpienie zdarzenia prawnego, stanowiącego materialny substrat wpisu w rejestrze (art. 232 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), posiada swobodę co do tego, na jakim dokumencie zamierza oprzeć swoje żądanie.

Trafnie zwraca się uwagę w doktrynie, że powołanie się przez wnioskodawcę we wniosku o wpis do rejestru na dokumenty, które w ocenie sądu rejestrowego nie wskazują na fakt wystąpienia zdarzenia prawnego, podlegającego ujawnieniu w rejestrze rodzi negatywny skutek procesowy w postaci oddalenia wniosku

o wpis. Słusznie się też wykazuje, że "katalog" dokumentów możliwych do przedłożenia przez spółkę jako dowód zmian w składzie osobowym wspólników nie ogranicza się wyłącznie do listy wspólników i umowy zbycia udziałów, jak to sugeruje uzasadnienie postanowienia Sądu Okręgowego w niniejszej sprawie. Dowodem zmian w składzie osobowym wspólników może być przedstawione przez spółkę również orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli (art. 64 k.c.) lub orzeczenie sądu wydane na podstawie art. 189 k.p.c. Ponadto, z art. 187 § 1 k.s.h. nie wynika, aby skuteczne zawiadomienie spółki o przejściu udziałów lub części udziałów na inną osobę było możliwe tylko poprzez przedłożenie spółce umowy, na podstawie której doszło do rozporządzenia udziałami. Zgodzić się należy ze stanowiskiem, że wpis w księdze udziałów, według której zarząd spółki sporządza listę wspólników (art. 188 § 1 i 3 k.s.h.) może nastąpić na podstawie każdego dowodu przedstawionego spółce, jeśli jego treść wskazuje na przejście udziałów na inną osobę.

Można jednak wątpić, czy powinno się akceptować brak oryginału dokumentu, obejmującego całość oświadczenia woli stron umowy zbycia udziałów, chyba że zostanie przedstawiony uwierzytelniony prawnie odpis (wypis) z dokumentu, nawet tylko z tym fragmentem umowy, w którym są oświadczenia o przeniesieniu praw udziałowych. Podobnie nie zasługuje na aprobatę pogląd, że dokonanie stosownego wpisu w księdze udziałów, a następnie przeniesienie tego do listy wspólników może nastąpić na podstawie dokumentu, wskazującego jedynie pośrednio na wystąpienie zmian w składzie osobowym wspólników spółki z o.o., gdyż co miałyby oznaczać towarzyszące takiemu stwierdzeniu zastrzeżenie, że dokument pośredni ma nie budzić wątpliwości w kwestii rzeczywistego wystąpienia zmian w składzie wspólników.

Na podstawie przedstawionych argumentów zasadne jest przyjęcie stanowiska, że podstawę wpisu w rejestrze przedsiębiorców zmiany danych wspólników spółki z o.o. posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym może stanowić każdy dokument, który mając te cechy w ocenie sądu rejestrowego wskazuje na wystąpienie zdarzenia prawnego mającego podlegać ujawnieniu w rejestrze. Taki punkt widzenia, z jednej strony pozostawia swobodę wnioskodawcy w zakresie wyboru sposobu wykazania istnienia materialnej

podstawy wpisu, co ma szczególne znaczenie w odniesieniu do tych spółek z o.o., które dokonały wpisu w księdze udziałów na podstawie innego dowodu przejścia udziałów w spółce na inną osobę niż umowa zbycia udziałów. Z drugiej strony pozostawia sądowi rejestrowemu swobodę w zakresie oceny przedstawionego dokumentu, jako możliwej podstawy wpisu w rejestrze zmiany danych dotyczących wspólników, wobec których wpis jest obowiązkowy. To sprawia, że jest możliwe dokonanie wpisu w rejestrze przedsiębiorców zmiany danych wspólników na podstawie listy wspólników, załączonej do wniosku o wpis wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów, jeżeli sąd rejestrowy nie powziął wątpliwości co do wystąpienia zdarzenia prawnego będącego podstawą do dokonania zmian w rejestrze.

Lista wspólników jest dokumentem wskazującym na dane wspólników oraz stopień ich uczestnictwa w kapitale zakładowym spółki, a więc okoliczności podlegających ujawnieniu na podstawie art. 38 pkt 8 lit. c ustawy o KRS. Stanowi ona zarazem odzwierciedlenie wpisów dokonanych w księdze udziałów (art. 188 § 1 k.s.h.) na podstawie przedkładanych spółce zawiadomień o przejściu udziałów lub ich części na inne osoby wraz z dowodem ich przejścia (art. 187 § 1 k.s.h.). Zmiany w liście wspólników odpowiadają zatem zmianom w składzie osobowym spółki, jakie zostały ustalone przez spółkę w oparciu o załączone do zawiadomień dowody przejścia udziałów na inne osoby. W takim razie nie jest trafne stanowisko Sądu Okręgowego, przedstawiającego zagadnienie prawne, w którym *a priori* kwestionuje się możliwość wpisu danych wspólników w rejestrze na podstawie listy wspólników, tylko z tego względu, że stanowi ona dokument prywatny nie dający w ocenie Sądu gwarancji, iż wynikające z treści tego dokumentu dane odpowiadają rzeczywistości. Dokumentem prywatnym jest przecież również umowa zbycia udziałów i ona także nie daje gwarancji, że stan rzeczy wynikający z jej treści jest prawdziwy. Pamiętać bowiem należy, że spółka (wnioskodawca) w istocie przedkłada sądowi rejestrowemu informację, nie tyle o tym, kto jest wspólnikiem (element materialny), ale o tym, kogo ona według art. 187 § 1 zdanie drugie k.s.h. uznaje za wspólnika (element formalny). Przyjęty na gruncie k.s.h. system obrotu udziałami nie warunkuje skuteczności zbycia udziałów od poinformowania spółki, co w praktyce oznacza, że osoba ujawniona w księdze udziałów niekoniecznie jest

podmiotem mającym materialne prawo. Gdyby pójść tokiem rozumowania Sądu Okręgowego, opierającego się na generalizacji przesłanki „uzasadnionych wątpliwości”, zawartej w art. 23 ust. 2 *in fine* ustawy o KRS, a sprowadzającej się do potrzeby badania w każdym wypadku umowy zbycia udziałów, najpierw w kwestii jej ważności na gruncie art. 180 k.s.h., to należałoby przyjąć, że w razie przedłożenia takiej umowy sąd rejestrowy powinien dokonać dalszych ustaleń, dotyczących zgodności umowy z rzeczywistym stanem rzeczy na chwilę dokonywania wpisu zmian, które wobec kolejnego zbycia udziałów w spółce w tzw. międzyczasie mogą nie odpowiadać zasadzie prawdziwości danych w rejestrze. Takie wnioski szłyby jednak za daleko.

Dopuszczenie możliwości dokonania w rejestrze przedsiębiorców w KRS zmiany danych wspólników posiadających więcej niż 10% udziałów w kapitale zakładowym na podstawie listy wspólników, nie pozbawiają sądu rejestrowego prawa żądania przedłożenia przez wnioskodawcę dalszych dokumentów, w tym zwłaszcza umowy zbycia udziałów w spółce, w celu zbadania zgodności wskazanych w liście wspólników danych z rzeczywistym stanem rzeczy. Sąd rejestrowy w ramach swojej kognicji jest uprawniony do badania zgodności danych wskazanych we wniosku ze stanem rzeczywistym, jeżeli w tej kwestii poweźmie uzasadnione wątpliwości (art. 23 ust. 2 ustawy o KRS). Wynikający z powołanego przepisu obowiązek sądu do pieczy nad zgodnością danych wskazanych we wniosku ze stanem rzeczywistym uprawnia go do podejmowania wszelkich czynności dowodowych zmierzających do kontroli tych danych, w tym także, kierując się treścią art. 248 § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. do żądania przedłożenia umowy zbycia udziałów w spółce. Zasadność dokonania przedmiotowej kontroli wymaga pojawienia się uzasadnionych wątpliwości, o których mowa w art. 23 ust. 2 ustawy o KRS, dotyczących konkretnie rozpatrywanego przypadku, zatem nie może wynikać - jak postuluje Sąd Okręgowy w uzasadnieniu postanowienia - z natury (właściwości) dokumentu przedstawionego przez wnioskodawcę.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.